

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: czwartek, 30, kwiecień 2026 11:59

Anna Dąbrowska

Odsłony: 383

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego (NIST) opublikował raport autorstwa prof. Pawła Swianiewicza, dr Julity Łukomskiej i dr hab. Wojciecha Grabowskiego, pt. „*Propozycja obliczania przeliczeniowej liczby mieszkańców na podstawie determinant potrzeb wydatkowych zidentyfikowanych w raporcie NIST z grudnia 2025 roku*”, stanowiący swego rodzaju post-scriptum wcześniejszego raportu NIST-u na temat ustawy o dochodach JST. W nowym raporcie, wychodząc od zaproponowanych wcześniej determinant potrzeb wydatkowych, proponowany jest algorytm obliczania potrzeb wydatkowych jednostek samorządu terytorialnego (JST).

Sprawiedliwszy podział środków

Kluczowym elementem ustawy o dochodach JST z 2024 r. jest wprowadzenie tzw. przeliczeniowej liczby mieszkańców. W założeniu, dzięki niej system miał uwzględniać obiektywne czynniki zwiększające koszty funkcjonowania lokalnych wspólnot. W przedstawionej propozycji NIST, dzięki oparciu się na zmodyfikowanym zestawie determinant, takich jak struktura demograficzna czy gęstość zaludnienia, możliwe jest lepsze uwzględnienie czynników zwiększających koszty realizacji zadań publicznych. W efekcie jednostki ponoszące obiektywnie wyższe koszty nie będą błędnie klasyfikowane jako zamożniejsze.

Mniejsze gminy beneficjentem zmian

Z symulacji przeprowadzonych przez ekspertów wynika, że nowy system byłby szczególnie korzystny dla najmniejszych samorządów. W gminach liczących poniżej 3 tys. mieszkańców, przeliczeniowa liczba ludności – stanowiąca podstawę do wyliczania subwencji – wzrosłaby średnio o 11,4 proc. w stosunku do stanu faktycznego. Dla porównania, w dużych miastach powyżej 30 tys. mieszkańców, wzrost ten wyniósłby jedynie około 1,2 proc.

Kontrowersje wokół kosztów administracji

Raport analizuje dwa warianty wdrożenia zmian:

- Wariant pierwszy, rekomendowany przez autorów, uwzględnia specyfikę małych samorządów, w których koszty administracji na jednego mieszkańca są wyższe z powodu braku efektu skali.
- Wariant drugi pomija te koszty, co jest odpowiedzią na sugestię resortu finansów, wskazującego na potrzebę zachęcania małych jednostek do łączenia się.

„*Konstrukcja systemu wyrównawczego nigdy nie powinna być traktowana jako ostateczna*” – podkreślają autorzy raportu, wskazując na konieczność okresowej ewaluacji i dostosowywania wag wskaźników do zmieniających się zadań samorządów.

Raport dostępny na: [IPW_propozycja_algorytmu_v-2-1_sklad.pdf](#)

Źródło: NIST